

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора

Василішніа Станіслава Ігоровича

на дисертаційну роботу

Дриманової Людмили Миколаївни на тему: «Бухгалтерський облік

виробництва та реалізації продукції лісівництва»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань **07 Управління та адміністрування**

за спеціальністю **071 Облік і оподаткування**

Актуальність теми дисертаційної роботи

Лісове господарство займає важливе місце в економіці багатьох країн, зокрема в Україні. Управління процесами виробництва та реалізації продукції лісівництва вимагає чіткого і прозорого обліку, що дозволяє контролювати витрати, дохідність і ефективність підприємств галузі. Лісові ресурси є відновлювальними, але цей процес є довготривалим та їх використання потребує відповідального підходу для збереження екологічної рівноваги, тому точний облік сприяє стійкому розвитку галузі та захисту навколишнього середовища.

Окрім того, сьогодні особливої актуальності набуває проблема вдосконалення обліку готової продукції у лісовому господарстві, зокрема, детального обліку деревовідходів та пиловідходів, які часто залишаються поза увагою. В умовах енергетичної кризи та пошуку нових джерел енергії, ці, на перший погляд, незначні відходи можуть перетворитися на цінний ресурс, який може принести значну економічну користь як лісовим господарствам, так і державі в цілому.

Сучасні вимоги до бухгалтерського обліку у лісовому господарстві включають не лише економічний аспект, але й врахування екологічних стандартів та соціальної відповідальності. Таким чином, удосконалення бухгалтерського обліку продукції лісівництва допомагає покращити управлінські процеси, підвищити ефективність використання ресурсів і забезпечити сталий розвиток галузі. Тому тема дисертаційної роботи Дриманової Л.М. є актуальною та важливою для забезпечення сталого розвитку лісового господарства.

Дисертаційна робота є складовою частиною плану наукових досліджень і розробок Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідних тем: «Сучасні тенденції, новації та перспективи розвитку обліку та оподаткування підприємств, організацій, установ» (2019-2022 рр., номер державної реєстрації 0118U100367), де дисертанткою досліджено особливості облікового відображення готової продукції лісівництва в сучасних умовах господарювання; «Удосконалення обліку та оподаткування суб'єктів господарювання в умовах сучасних концепцій управління та глобальних викликів» (2023-2026 рр., номер державної реєстрації 0122U201989), де авторкою удосконалено перелік форм первинних

документів щодо обліку операцій з виробництва та реалізації готової продукції підприємств лісового господарства у частині відображення деревних відходів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

На підставі детального вивчення змісту дисертаційної роботи, можна констатувати, що здобувачка Дриманова Л.М. розв'язала основні завдання та досягнула визначеної мети. Найважливіші результати її дослідження достатньою мірою є обґрунтованими. Здобувачка правильно визначила мету і логічно побудувала завдання дослідження, обґрунтувала теоретичні, методичні й організаційні підходи щодо їх виконання, розробила та апробувала відповідні пропозиції, що у своїй комплексності є авторським способом нового розв'язання важливого й актуального науково-прикладного завдання у сфері удосконалення бухгалтерського обліку виробництва та реалізації продукції лісівництва.

Результативність проведених досліджень обумовлена логікою побудови структури дисертаційної роботи, сприяє обґрунтуванню наукових положень та розробленню методичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку виробництва та реалізації продукції лісівництва.

У першому розділі дисертації Дриманова Л.М. ідентифікувала недоліки недосконалості інформаційно-аналітичного забезпечення, яке ускладнює ефективний контроль за наявністю та раціональним використанням лісових ресурсів, включаючи готову продукцію лісівництва. У цьому контексті авторкою надані пропозиції для вдосконалення як теоретичних, так і практичних аспектів дослідження (с. 25-42). Здобувачка розкрила сутність та уточнила економічний зміст поняття «готова продукція лісівництва» із врахуванням деревних відходів як побічної продукції лісівництва та пилопродукції у цілому як продукту деревообробки (с. 42-55). Авторка удосконала класифікацію готової продукції лісівництва для потреб управління (с. 55-66).

Проблеми облікового відображення виробництва та реалізації продукції лісівництва означено здобувачкою у другому розділі дисертаційної роботи шляхом розробки первинного документу (Акт приймання-передачі основної, супутньої та побічної лісо- і пилопродукції) та облікових реєстрів (Реєстр надходження та вибуття готової продукції лісівництва на складі, Відомість заготівлі основної, супутньої та побічної лісо- та пилопродукції) (с. 75-90). Авторкою впроваджено субрахунки до рахунку 26 «Готова продукція» із врахуванням особливостей лісової галузі (с. 90-106). Здобувачкою запропоновано удосконалення форм внутрішньої звітності для підприємств лісового господарства (с. 106-118).

Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку виробництва та реалізації продукції лісівництва, яким присвячений третій розділ дисертаційної роботи здобувачка розкриває через розширення розпорядчого документа про облікову політику лісгосподарських підприємств у частині відображення готової

продукції, а також запропоновано як додаток графік документообігу (с. 123-135). Авторкою запропоновано врахувати особливості здійснення лісогосподарської діяльності у НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та доповнити додаток до стандарту визначенням переліку продукції лісівництва, структурованого у двох аналітичних розрізах (с. 135-144). Особливо цінним є розробка здобувачкою теоретико-методичної конструкції облікового відображення готової продукції лісівництва, яка враховує вимоги концепції сталого розвитку (с. 144-160).

Висновки та пропозиції, які подані у дисертаційній роботі є достатньо обґрунтованими і підтверджуються результатами апробації основних положень дослідження. Достовірність викладених наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується реальним використанням широкої інформаційної бази даних за темою дисертаційної роботи, а саме: офіційних джерел даних, вітчизняних і міжнародних нормативно-правових актів, що пов'язані з особливостями діяльності у лісовій галузі та обліковим відображенням виробництва та реалізації готової продукції лісівництва.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

До найбільш важливих наукових положень, висновків і рекомендацій, які відзначаються новизною, науковою і практичною цінністю, на погляд опонента, слід віднести такі:

- вперше розроблено теоретико-методичну конструкцію підвищення інформаційності облікового відображення готової продукції лісівництва через взаємозв'язок теоретичної та практичної підсистем, що дозволяє формувати якісний інформаційно-аналітичний простір в контексті реалізації концепції сталого розвитку (с. 158, рис. 3.9);

- удосконалено класифікацію готової продукції лісівництва для потреб управління за господарською цінністю та економічними вигодами від використання (на основну, супутню та побічну), та співставлено її з наявною класифікацією продукції лісівництва за лісогосподарськими процесами, що забезпечить користувачів інформацією щодо розподілу наявної продукції лісівництва у двох аналітичних розрізах одночасно (с. 64, табл. 1.13);

- удосконалено документальне забезпечення надходження та руху готової продукції лісівництва через розробку первинного документу (Акт приймання-передачі основної, супутньої та побічної лісо- і пилопродукції), а також облікових реєстрів (Реєстр надходження та вибуття готової продукції лісівництва на склад; Відомість заготівлі основної, супутньої та побічної лісо- та пилопродукції), які складаються в розрізі видів продукції та отриманих економічних вигод, що забезпечує повноту та релевантність облікової інформації для задоволення потреб внутрішніх користувачів (с. 85, рис. 2.4, с. 87, рис. 2.5, с. 88, рис. 2.6);

- удосконалено методику формування й відображення в бухгалтерському обліку готової продукції лісівництва з введенням

субрахунків до рахунку 26 «Готова продукція», що забезпечить формування інформації за подвійними аналітичними розрізами у частині лісо- та пилопродукції з поділом її на основну, супутню і побічну та дозволить отримувати систематизовану інформацію, необхідну для управління на різних рівнях (с. 103, рис. 2.11, с. 104, рис. 2.12);

- удосконалено внутрішню звітність підприємств лісового господарства через розробку Звіту про виробництво та реалізацію продукції лісозаготівлі та Звіту про виробництво та реалізацію продукції лісопереробки, що дозволить покращити релевантність даних та задовольнити інформаційні потреби осіб, які приймають різнопланові управлінські рішення (с. 114, рис. 2.15, с. 115, рис. 2.16);

- удосконалено положення облікової політики лісогосподарських підприємств у частині розширення методичних положень щодо облікового відображення на рахунку 26 готової продукції лісівництва у двох аналітичних розрізах, що уможливило отримання точних даних щодо вказаної продукції у формах внутрішньої та зовнішньої звітності підприємств лісового господарства. Також як додаток до розпорядчого документа про облікову політику лісогосподарського підприємства розроблено графік документообігу з метою удосконалення бухгалтерського обліку готової продукції лісівництва (с. 130, табл. 3.1, с. 132, табл. 3.2, с. 133, рис. 3.5);

- удосконалено організаційні положення бухгалтерського обліку шляхом їх доповнення в НП(С)БО 30 «Біологічні активи» у частині відображення діяльності підприємств лісового господарства, а також внесення змін до додатку Стандарту щодо визначення переліку продукції лісівництва у двох аналітичних розрізах, її оцінки та обліку (с. 138, табл. 3.3, с. 139, табл. 3.4);

- набули подальшого розвитку: наукові підходи до означення шляхів вирішення ідентифікованих проблем розвитку галузі лісівництва, які нерозривно пов'язані та спричинені недостатністю інформаційного (облікового) забезпечення, що, як наслідок, унеможливило здійснення належного контролю за всіма процесами у лісовому господарстві та перешкоджає співставності аналітичних даних в офіційних джерелах для ефективного управління на всіх рівнях. Ідентифікація вказаних проблем дозволила виявити контрольні точки та розробити напрями удосконалення як теоретичних, так і практичних складових бухгалтерського обліку продукції лісівництва для забезпечення сталого розвитку лісового господарства (с. 25-41); понятійно-термінологічний апарат в частині уточнення сутності категорії «готова продукція лісівництва», яке запропоновано розуміти як «лісопродукцію (як деревну (деревина, отримана в результаті рубок і розкряжування дерев на сортименти), так і недеревну продукцію лісового господарства (ягоди, гриби, лікарські рослини, технічна сировина (самопосів), корми (сіно)), а також деревовідходи (дерева, повалені у результаті надзвичайних ситуацій, коріння, хмиз, гілки, верхи дерев) та пилопродукцію (дошки, бруски, пиловідходи (тирса, деревна стружка, деревна тріска)),

виробництво і реалізація яких задовольняє тріаду економічних, соціальних та екологічних інтересів суб'єктів галузі лісового господарства», що забезпечує повноту інформації для потреб користувачів в різних аналітичних розрізах (с. 53).

Наведені у дисертаційній роботі обґрунтування положень наукової новизни, авторські публікації, практичні впровадження підтверджують відповідність висновків та результатів дослідження. Усе описане вище дає підстави для загальної позитивної оцінки щодо змістовності винесених на захист елементів наукової новизни дисертації Дриманової Л.М.; вагомості наведеного у дисертаційній роботі доробку в контексті його майбутнього використання; достатності науково-прикладної суті здобутків здобувачки заради досягнення визначеної мети і сформульованих у дослідженні завдань.

Практичне значення та впровадження результатів дослідження

Значущість результатів наукового дослідження Дриманової Л.М. для науки і практики підтверджується схвальними відгуками та впровадженням у діяльність суб'єктів різних сфер економіки, а саме: Департаменту агропромислового розвитку Вінницької обласної військової адміністрації пропозиції щодо удосконалення форм фінансової та статистичної звітності підприємств лісового господарства у частині відображення готової продукції лісівництва (довідка № 01.1-27/2239 від 29.12.2023 р.); Вінницького обласного комунального спеціалізованого лісового підприємства «Віноблагроліс», зокрема, прийнято до уваги запропоновані організаційно-методичні розробки, спрямовані на удосконалення методичних підходів до облікового відображення процесу виробництва та реалізації готової продукції лісівництва (довідка № 675 від 29.12.2023 р.); Філії «Вінницьке лісове господарство» Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» щодо удосконалення методики формування і облікового відображення готової продукції підприємств лісового господарства з введенням субрахунків до рахунку 26 «Готова продукція» (довідка від 10.10.2024 р.).

Положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету під час викладання навчальної дисципліни «Фінансовий облік». Практичне значення одержаних наукових результатів зумовило їхнє впровадження у навчально-методичний процес та наукову роботу кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки (довідка № 01.1-59-1399 від 13.12.2023 р.).

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи знайшли відображення у 13 наукових працях, з яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та 7 тез доповідей у збірниках за матеріалами всеукраїнських і міжнародних конференцій.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Проведеним ретельним вивченням дисертаційної роботи, а також опрацюванням наукових публікацій, у яких висвітлені основні результати дослідження Дриманової Л.М. не встановлено порушень академічної доброчесності. Представлена дисертаційна робота є самостійною й оригінальною працею. Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема, ті, що характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані авторкою особисто. Посилання на інформаційні та літературні джерела, що наводяться у дисертації, оформлені належним чином.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Не применшуючи загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Дриманової Л.М., доцільним є визначення ряду дискусійних положень, зокрема:

1. Критичної оцінки заслуговує підхід в дослідженні тріади соціо-еколого-економічних ефектів від використання лісо- та пилопродукції (рис. 1.8, с. 54). Авторка, недостатньо повно розкриває зміст запропонованої структури. На нашу думку, було б доцільно більш широко висвітлити ефекти та обґрунтувати поділ їх на мікро-, мезо- та макрорівнях.

2. Дисертантка у роботі значну увагу приділяє новому підходу до розподілу лісоматеріалів круглих на чотири класи якості, який діє з 2019 р. (с. 59, табл. 1.11). Разом з тим, дослідження мало б більш комплексний характер за умови висвітлення впливу такого поділу на облікове відображення лісоматеріалів круглих для користувачів.

3. Авторка виокремила, крім електронного та паперового документообігу, також змішану форму. На нашу думку, варто було б до рис. 2.2 додати також переваги та недоліки змішаного документообігу. Це значно підсилює змістовність наведеної інформації.

4. Додаток до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» вже має перелік біологічних активів та сільськогосподарської продукції, тому назву табл. 3.4, якщо у ній не відображено весь додаток, доцільно викласти у редакції «Фрагмент додатку до НП(С)БО 30 «Біологічні активи» з пропозиціями щодо специфіки лісгосподарської діяльності».

5. Здобувачка у п. 2.3 наводить матрицю SWOT-аналізу облікового забезпечення управління діяльністю лісового господарства щодо виробництва і реалізації готової продукції лісівництва (с. 116, табл. 2.12). На нашу думку, доцільним було б більш розлоге розкриття сутності даного методу аналізу і обґрунтування його ролі для підвищення ефективності діяльності лісгосподарських підприємств.

Проте, надані зауваження суттєво не впливають на загальний високий рівень та позитивну оцінку дисертаційної роботи Дриманової Л.М.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота виконана на належному фаховому рівні, її зміст повністю розкриває тему та відповідає профілю спеціальності 071 Облік і оподаткування. Дисертація має традиційну структуру: анотація, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Дисертаційна робота оформлена згідно вимог наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами). Робота виконана у науковому стилі, її зміст викладено у чіткій логічній послідовності.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Дриманової Людмили Миколаївни на тему: «Бухгалтерський облік виробництва та реалізації продукції лісівництва» є кваліфікаційною науковою працею, яку виконано самостійно на актуальну тему. Вона має завершений характер, відзначається науковою новизною і практичною спрямованістю. Тема дисертації відповідає спеціальності 071 Облік і оподаткування. Основні результати дослідження з достатньою повнотою відображено в опублікованих авторкою працях.

Ураховуючи актуальність, наукову новизну, а також важливість та достовірність одержаних наукових результатів, дисертаційна робота Дриманової Людмили Миколаївни на тему: «Бухгалтерський облік виробництва та реалізації продукції лісівництва» є завершеним самостійним науковим дослідженням та відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктор філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування зі спеціальності 071 Облік і оподаткування.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу обліку та оподаткування
Національного наукового центру
«Інститут аграрної економіки»

Станіслав ВАСИЛШИН

Підпис офіційного опонента засвідчую:

доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент Національної
академії аграрних наук України,
учений секретар Національного
наукового центру «Інститут
аграрної економіки»

7

Олександр ШПИКУЛЯК